

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Országinformáció a menekültügyben

GYULAI GÁBOR

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

I. Bevezetés

Honnan tudjuk, hogy milyen a trónöröklési szertartás a ghánai dagomba törzsben? El kell hinnünk, hogy Afganisztánban a törzsek közti viszályokat gyakran egy nő „ajándékba adásával” rendezik el? Hihető, hogy Szudánban halálra kövezéssel büntetik, ha valaki az iszlámról más vallásra tér át? Honnan tudjuk, hogy a kínai Falun Gong vallás követői milyen rituális gyakorlatokat végeznek? Vajon ehet szárnyasmájkrémet egy hithű muzulmán? Honnan lehet megállapítani, hogy valaki tényleg palesztin-e? Mit jelent a nigériai ibó nyelvben, hogy „chukwuemeka”? Elképzelhető, hogy ma még mindig tömegével élnek emberek rabszolgasorban a földön? Vajon mi a különbség az Irakban és Iránban használt muzulmán időszámítás között? Honnan tudom ellenőrizni, hogy Togóban valóban sor került-e katonai puccsra két hónappal ezelőtt? Vagy hogy milyenek a börtönkörülmények Angolában? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekkel nap, mint nap szembesülnek a menekültügy területén dolgozók.

A külföldiekkel való munka gyakran igényel bizonyos speciális ismereteket a külföldiek származási országával és kultúrájával kapcsolatban. Az üzleti életben már jó ideje felismerték, hogy a más országból, más kultúrából érkező üzleti partnerekkel való munka sokkal sikeresebb és hatékonyabb, ha ismerjük az üzletfelek magatartását befolyásoló kulturális tényezőket. Még inkább így van ez a menedékkérőkkel és külföldiekkel végzett munka során, akik sokszor még a felsőfokú végzettséggel rendelkező európaiak számára is teljesen ismeretlen kulturális és politikai viszonyok közül érkeznek hozzánk.

Tíz-tizenöt évvel ezelőtt a fő kérdést még az jelentette a menekültügyben dolgozók számára, hogy hol található bármielyen írásos információt a kérelmező származási országáról. A döntéshozók és jogi képviselők nyomtatott „országjelentésekkel” dolgoztak, melyek átfogó képet adtak az egy-egy országban uralkodó viszonyokról. Mivel igazán friss, naprakész és részletes információ gyakran nem volt beszerezhető, a napi menekültügyi döntéshozatali gyakorlat fontos részét képezte a „kétség esetén a kérelmező javára döntés” elve.

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Mára a helyzet alapvetően megváltozott, elsősorban az információs forradalomnak köszönhetően. Az internethasználat rohamos terjedése következtében lényegében korlátlan mennyiségű információ vált elérhetővé csupán néhány kattintás segítségével. A kihívás így ma elsősorban abban rejlik, hogy a hatalmas információtömegből hogyan találhatjuk meg leggyorsabban a legmegbízhatóbb és a vizsgált kérdéskörhöz legközelebb álló információkat.

Az országinformáció-kutatás valamint az ezzel kapcsolatos oktatás és tanácsadás mára külön szakmává vált Európában, melynek gyorsan növekvő fontosságát mi sem mutatja jobban, mint hogy minden országban egyre több kifejezetten erre szakosodott munkatárs dolgozik a menekültügyi hatóságoknál ugyanúgy, mint a bíróságokon vagy a civil szervezeteknél. Egyre sokasodnak a nemzetközi együttműködési törekvések az országinformáció-kutatás és -felhasználás területén, melyek nem utolsó sorban közös európai minőségi normák meghonosítását szolgálják.

II. Országinformáció a menekültügyi eljárásban

A menedéjog alapkövét jelentő Genfi Egyezmény¹ meghatározása szerint menekült az a személy, aki "faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoportokhoz tartozása, avagy politikai meggyőződése miatti üldözéstől való **megalapozott** félelme következtében az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni; vagy aki állampolgársággal nem rendelkezik és szokásos tartózkodási helyén kívül tartózkodva, ilyen események következtében nem tud, vagy az üldözéstől való félelmében nem kíván oda visszatérni."

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság (UNHCR) a fenti definíció értelmezésekor többek közt a következő útmutatást adja: „A menekültstátusz meghatározását végző hatóságnak nem dolga, hogy 'ítélkezzen' a kérelmező származási országában uralkodó viszonyokról. **A kérelmező állításait azonban nem lehet elvontan kezelni, azokat a háttérben álló releváns körülményekkel összefüggésben kell tekintetbe venni. A kérelmező származási országát érintő körülmények ismerete - bár nem ez az elsődleges cél - fontos elem a kérelmező szavahihetőségének felmérésében.** Általánosságban a kérelmező félelme akkor tekinthető megalapozottnak, ha okszerűen alátámasztja, hogy számára a további tartózkodás származási országában a menekült definíció szerinti okokból elviselhetetlenné vált, illetve ugyanilyen okokból azzá válna, ha oda visszatérne.”²

A fentiek azt a menekültügyben általánosan elfogadott szakmai megközelítést tükrözik, mely szerint a menedékkérő **szubjektív** félelme a származási országban fennálló helyzet tükrében **objektív** kell, hogy legyen. Mivel a menekültstátuszt kérelmezők nagy többsége legfeljebb egy kis csomaggal hagyja el hazáját, általában nem elvárható, hogy a

¹ A menekültek helyzetéről szóló 1951. évi Egyezmény

² Kézikönyv a menekült státusz meghatározására szolgáló eljárásról és az azzal kapcsolatos követelményekről a menekültek helyzetéről szóló 1951. évi Egyezmény és az 1967. évi Jegyzőkönyv alapján, 42. bek.

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

menedékkérelmet tárgyi bizonyítékokkal támasszák alá. Bár a kérelem megalapozásához rendelkezésre állhatnak „kézzel fogható” bizonyítékok is (mint egy pszichiátriai illetve orvosi szakvélemény, vagy egy hivatalos dokumentum), ezek önmagukban általában nem elégségesek a menedékjogi döntés meghozatalához. A nemzetközi védelem iránti igény megalapozottságának vizsgálatakor az egyetlen, minden esetben elérhető objektív elem (azaz bizonyíték) az országinformáció, mely lehetővé teszi annak megállapítását, hogy a kérelmező által elmondottak (szubjektív elem) mennyire felelnek meg a valóságnak (objektív elem), üldözéstől való félelme mennyire megalapozott.

A menedékjogi tekintetben releváns magyar jogszabályok³ – bár név szerint nem említik az országinformációt – több olyan rendelkezést is tartalmaznak, melyekből levezethető a menekültügyi hatóság kötelezettsége az országinformáció egyéniesített vizsgálatára és a menekültügyi határozatban való szerepeltetésére, valamint némi korlátozott útmutatást is nyújtanak a vizsgálat mikéntjével kapcsolatban.

Az országinformáció gyakorlati szerepe a menekültügyi eljárásban az alábbi három pontban foglalható össze⁴:

1. **„Ellenőrzés”**: A kérelmező menekülését megelőző időszakra vonatkozó állításainak ellenőrzéséhez és szavahihetőségének megállapításához szükséges információk beszerzése.
2. **„Előrejelzés”**: Annak felméréséhez szükséges információk felderítése, hogy a kérelmező hazatérése esetén ki lenne-e téve üldöztetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen és megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek.
3. **„Előkészítés”**: Olyan információk felhalmozása, melyek segítik a döntéshozók és a jogi képviselők felkészülését a meghallgatásokra és bírósági tárgyalásokra.

III. Országinformáció és a visszaküldés tilalma

Míg a menedékjogi eljárás kérelemre indul (tehát a külföldinek kérelmeznie kell a menekültkénti elismerést az illetékes hatóságtól), Magyarországon az illetékes hatóság hivatalból (azaz minden érintett esetében automatikusan) vizsgálni köteles, hogy egy kiutasított külföldi az adott (származási vagy harmadik) országban nem válna-e kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés, illetve halálbüntetés áldozatává („kínzás tilalma”). Míg a menekültek számára az 1951-es Genfi Egyezményben biztosított védelem feltétele a hatóság menekültként elismerő deklarációja, a kínzás tilalma ún. **abszolút emberi**

³ 1957. évi IV. törvény az államigazgatási eljárás általános szabályairól 26.§ (1) és 43.§ (1) c) valamint a hozzá fűzött Kommentár, 172/2001. (IX. 26.) Korm. rendelet a menekültügyi eljárás részletes szabályairól és a menedékesek okmányairól 20.§ és 21.§, 2001. évi XXXIX. törvény a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról 43.§ (1)

⁴ Researching Country of Origin Information – A Training Manual, Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation / ACCORD (Austrian Red Cross), Vienna, 2004.

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

jog, mely alól semmilyen körülmények között nem lehet kivételt tenni, és amely mindenkit megillet az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikke értelmében.

A kínzás általános tilalmát tükrözi a vonatkozó magyar jogszabályhely is. Az Idegenrendészeti Törvény 43.§ (1) bekezdése szerint „A visszairányítás, a visszautasítás, illetve a kiutasítás nem rendelhető el, illetőleg nem hajtható végre olyan országba, amely az érintett tekintetében nem minősül biztonságos származási vagy biztonságos harmadik országnak, így különösen, ahol a külföldi faji, vallási okból, nemzeti, társadalmi hovatartozása vagy politikai nézete miatt üldöztetés veszélyének lenne kitéve, továbbá olyan állam területére vagy olyan terület határára sem, ahol nyomós oknál fogva tartani lehet attól, hogy a visszairányított, a visszautasított, illetve a kiutasított külföldi kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy halálbüntetésnek lenne kitéve.”⁵

A fentiekből egyértelműen kitűnik, hogy az eljáró idegenrendészeti hatóságnak és határőrizeti szerveknek is használniuk kell országinformációt mielőtt „eltávolítanának” egy külföldit Magyarországról, hiszen megfelelő információs háttér hiányában – jogszabálysértő módon – nem tudnák megnyugtatóan garantálni a kérdéses abszolút emberi jog érvényesülését függetlenül attól, hogy a külföldi folyamodott-e hazánkban menekültstátuszért vagy nem.

IV. Országinformáció a menekültekkel való szociális munkában

Országinformációra azonban nem csak a menekültügyi vagy idegenrendészeti döntéshozóknak és a jogi tanácsadóknak van szüksége. Bárki, aki munkája során menedékkérőkkel és menekültekkel érintkezik, bizonyos szintig tisztában kell, hogy legyen ügyfele, páciense vagy beszélgetőpartnere kulturális háttérével. Félreértés ne essék, ez nem (csupán) morális vagy humánus kötelezettség, hanem a munkavégzés hatékonyságához és problémamentességéhez szükséges feltétel. Amennyiben ismerjük a velünk szemben álló ember etnikai, vallási, kulturális és pszichológiai „háttérét”, sokkal könnyebben tudunk kommunikálni vele, sokkal jobban a bizalmába tudunk férkőzni és elkerülhetünk számos konfliktushelyzetet.

Különösen fontos lehet például az Európában megszokottaktól eltérő vallási előírások vagy a nők és gyermekek családi vagy a munka világában betöltött szerepének ismerete. Ez nem csak a menekültügyi, idegenrendészeti vagy egyéb célú meghallgatás sikerességéhez fontos, alapvető feltétele a menekültkörnyezetben bekövetkező családon belüli erőszak megelőzésének is. Ahhoz, hogy egy menekülttábor vezetője megértse, hogy két azonos országból származó, de különböző etnikai csoport között miért törnek ki erőszakos konfliktusok, és hogyan lehet ezeket megelőzni, elengedhetetlen, hogy ismerje a konfliktus háttérét, azaz a származási országban fennálló állapotokat és az ellentét történelmi vagy más gyökereit. Szintén jó példa a menekültek étkeztetésének vagy „szabadidős programjainak” megszervezése, mely elégedetlenséghez és konfliktusokhoz vezethet, ha az illetékesek nem rendelkeznek a szükséges háttérismeretekkel.

---

⁵ 2001. évi XXXIX. törvény a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról 43.§ (1)

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

A menekültek számára nyújtott szociális segítség és tanácsadás is megköveteli az országinformáció ismeretét. A szociális munkásokhoz és önkéntesekhez gyakran fordulnak menedékkérők azért, hogy segítséget kérjenek például a származási országban maradt dokumentumok beszerzéséhez vagy családtagjaik megkereséséhez. A megfelelő ismeretek hiánya azon túl, hogy megnehezíti a szociális munkás feladatát, komoly veszélybe sodorhatja a kérelmezőt is.

Különösen fontos a megfelelő „célirányos” országinformációs ismeretek elsajátítása az ún. traumát követő stressz-rendellenességben (PTSD) szenvedő menekültek pszichiátriai kezelésénél, számos különböző ok miatt. Az ilyen esetekben a terápia eredményessége érdekében szükséges, hogy a pszichiáter számára magas fokú „kulturális érzékenységet” tanúsítson (például, hogy ne érintse meg oly módon páciensét, vagy ne tegyen olyan gesztust felé, ami az ő kultúrájában sértő vagy elfogadhatatlan). A PTSD okainak feltárásánál fontos segítséget nyújthat a származási országban uralkodó viszonyok ismerete, különösen mivel az ilyen betegek gyakran nem hajlandóak az átélt borzalmakról beszélni és csupán tünetekből következtethető ki a PTSD jelenléte. A traumát követő stressz-rendellenességben szenvedő betegek túlnyomó része kínzásáldozat, így az adott országban elterjedt kínzási módszerek ismerete jelentősen megkönnyítheti a kezelést végző pszichiáter munkáját.

IV. Az országinformáció minőségi normái

A Bevezetésben megfogalmazott kihívásokra válaszul 2004-ben megszületett az első kifejezetten menekültügyi országinformáció-kutatással és -felhasználással foglalkozó kézikönyv, melyet az Európai Menekültügyi Alap által finanszírozott COI Network and Training nemzetközi projekt keretében hozott létre a bécsi ACCORD országinformációs kutatóközpont, az UNHCR-rel, a Menekültek és Száműzöttek Európai Tanácsával (ECRE) és számos társadalmi szervezettel történt hosszas egyeztetés után.⁶ A Kézikönyv – számos egyéb mellett – sok év szakmai tapasztalatát összegezve meghatározza a menedékjogi eljárásban használandó országinformáció négy alapvető minőségi normáját, melyek röviden a következők:

1. **Relevancia:** Az országinformáció kapcsolódjon a menedékkérelem lényegéhez, azaz szolgálja az **üldöztetéstől való félelem megalapozottságának felmérését**. A relevancia két fontos és a magyar jogszabályok⁷, valamint az EU Kvalifikációs Irányelve⁸ által is meghatározott alapfeltétele az **egyéniítés** (az országinformáció

⁶ Researching Country of Origin Information – A Training Manual, Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation / ACCORD (Austrian Red Cross), Vienna, 2004.

⁷ 1957. évi IV. törvény az államigazgatási eljárás általános szabályairól 26.§ (1) és 43.§ (1) c) valamint a hozzá fűzött Kommentár, 172/2001. (IX. 26.) Korm. rendelet a menekültügyi eljárás részletes szabályairól és a menedékesek okmányairól 20.§ és 21.§, 2001. évi XXXIX. törvény a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról 43.§ (1)

⁸ Az Európai Unió Tanácsának 2004/83/EK Irányelve (2004. április 29.) a harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

tükrözze a kérelmező személyes történetét, ne pusztán általános, vagy a kérdéses ügy összefüggésében érdemben nem értelmezhető információkat tartalmazzon) és a **gyakorlati, valós helyzet vizsgálata** (azaz ne csak az ország jogszabályait és nemzetközi kötelezettségeit vizsgálja, hanem azok gyakorlatba való átültetését is). A fentiek szükséges, de nem elégséges feltételek: a releváns országinformáció megtalálásához ismerni kell az üldözés fogalmának nemzetközi értelmezését és az adott egyéni ügy speciális körülményeit egyaránt.

- Megbízhatóság és kiegyensúlyozottság:** Az országinformáció származzon lehetőleg több különböző és megbízható forrásból, elkerülendő, hogy a menekültügyi döntés megalapozatlan vagy elfogult információk alapján szülessen meg (részletesen lásd az V. részben).
- Szabatosság és időszerűség:** Az egyes források által közölt országinformáció kiválasztása és közlése legyen igényes. Ennek egyik fő feltétele az információ időszerűsége, mely az ügy jellegétől függően változó kritérium. Kulturális, törzsi hagyományokra, vallásra vagy történelmi tényekre vonatkozó kérdések esetén egy évvel korábban kiadott könyv által közölt információ is megfelelő lehet, míg a legtöbb esetben már az egy éves információ is elavultnak számít (gondoljunk csak bele például, hogy milyen gyorsan változhat a politikai vagy humanitárius helyzet egy polgárháborús konfliktusban). Az időszerűség értelmezése nagyban függ attól is, hogy az országinformációt ellenőrzésre vagy előrejelzésre használjuk (lásd II. rész). A szabatosság egy másik garanciája lehet a **szó szerinti idézetek (fordítások)** előnyben részesítése az összefoglalókkal szemben, különösen abban az esetben, ha az országinformációt olyan személy kutatja, aki csak felszínesen ismeri a kérdéses ügyet (azaz nem hallgatta meg személyesen a kérelmezőt vagy nincs hozzáférése az ügyiratokhoz). Az összefoglaló készítése során könnyen elveszhetnek látszólag jelentéktelen, de később döntő fontosságú részletek.
- Átláthatóság és visszakereshetőség:** A jogbiztonság garantálása érdekében és számos praktikus szempont miatt is szükséges megfelelő **hivatkozások** alkalmazása. Alapszabálynak tekinthető, hogy az országinformáció hivatkozásánál ugyanazon elvek mérvadóak, mint a jogszabályok hivatkozásánál vagy az akadémiai művek forrásmegjelölésénél. Szükséges tehát feltüntetni az információ forrását, a szöveg címét, a kiadás dátumát vagy az időszakot, amire a szöveg vonatkozik, illetve a forrásszöveg internetes elérhetőségét. Ezen norma betartása nélkül a menedékjogi eljárás résztvevői (a kérelmező, a felülvizsgálatot végző bírói szerv, az eljáró hatóság, a jogi képviselő) nem férnek hozzá az információ forrásához, és nem tudják ellenőrizni a többi norma érvényesülését, illetve nem tudnak további részleteknek utánanézni az eredeti szövegben. A megfelelő hivatkozások alkalmazásától csak abban az esetben tekinthetünk el, ha az veszélyeztetné a forrásszemély, a kérelmező vagy hozzátartozói biztonságát.

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

V. Az országinformáció forrása

Már a fenti rövid összefoglalóból kitűnik, hogy az országinformáció forrása nem lehet pusztán valamely internetes keresőoldal. A Google, Yahoo! vagy Altavista keresőmechanizmusok használata indokolt lehet bizonyos esetekben, mindazonáltal az így megtalált információk forrásával és megbízhatóságával kapcsolatban általában semmilyen információ nem áll rendelkezésre, továbbá az eredmények között gyakran menekültügyi szempontból teljesen irreleváns szövegek is szerepelnek.

Ugyanakkor felmerül a kérdés: létezik minden kétséget kizáróan megbízható forrás? A válasz egyértelmű nem, hiszen még a legtekintélyesebb és legmegbízhatóbb információszerzési technikákkal dolgozó források is közölnek alkalmanként a valóságnak nem teljesen megfelelő, de legalábbis nem megnyugtatóan megerősíthető információkat. Ez nem feltétlenül szándékos ferdtítés vagy az alaposság hiányának következménye, a származási országokban gyakran olyan körülmények uralkodnak, melyek egyszerűen nem teszik lehetővé az információk teljes körű felderítését.

A fentiek ismeretében, és tudván, hogy az országinformáció a menedékkérelmek jelentős részében döntő jelentőségű (tehát meghatározhatja azt, hogy egy kérelmező menekültstátuszt kap, kiegészítő védelemben részesül, vagy visszaküldik hazájába), joggal kérdezzük: hogyan érhető el mégis, hogy a döntéshozatalban felhasznált országinformáció a lehető legmegbízhatóbb legyen?

Az első szabály, hogy a kutatás során **használjunk elsősorban ún. „alapforrásokat”**. Ebbe a körbe jelenleg néhány tucatnyi nemzetközileg elismert forrás tartozik, melyek mindegyikére jellemző egyfajta módszertani igényesség és átlátható, magas minőségi normák. Az alapforrások jelenlegi listája széleskörű nemzetközi egyeztetés nyomán jött létre, de semmiképpen nem tekinthető sem „hivatalosnak”, sem zártnak (azaz nem taxatív, hanem tetszés szerint bővíthető felsorolásról van szó). Az alapforrásokban való hatékony kutatást tesz lehetővé az Európai Országinformációs Hálózat honlapjának alkalmazása (www.ecoi.net). A kifejezetten menekültügyi információk kutatására szakosodott, kizárólag alapforrásokra épülő keresőmechanizmus több kutatási technika alkalmazásával biztosítja a lehető leggyorsabb hozzáférést a megbízható országinformációhoz.

A második szabály, hogy minden esetben **törekedni kell az információ megerősítésére**, lehetőleg több különböző forrásból, azaz a kutatás célja nem lehet pusztán az, hogy bármilyen információt meglegljen, hiszen könnyen lehet, hogy további kutatás eredményeképpen ellentétes, vagy legalábbis a korábbi kutatási eredményt árnyaló információk kerülnek napvilágra, amely érdemben megváltoztathatja a menedékjogi döntést és ez által gyakran egy ember egész sorsát. A megerősítés különösen fontos lehet a nem megbízható forrásból származó információk esetén.

Ha a kívánt információ csak egy nem megbízható forrásból szerezhető be, lehetőség szerint el kell végezni a forrás elemzését, melynek célja, hogy számba vegye a megbízhatóságra utaló tényezőket (nyelvhelyesség, stilisztika, forma, alapforrás hivatkozik-e rá valahol, tagja-e nagyobb nemzetközi hálózatnak, stb.) és az elfogultságra esetlegesen okot adó elemeket (ki írta, milyen céllal, milyen technikával szerzik be az információkat, ki biztosítja a

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

forrás anyagi háttérét, stb.). Amennyiben egyes források ellentétes információkat közölnek, a forráselemzés gyakran feltárja az ellentét okát.

A források köre számos szempont szerint csoportosítható. Ezek közül a leggyakoribb az információközlő jellege, mely alapján megkülönböztetünk **nemzetközi** (ENSZ, Európa Tanács, Európai Unió, stb.), **állami** (USA Külügyminisztérium, Brit Belügyminisztérium, Német Szövetségi Menekültügyi Hivatal, Kanadai Bevándorlási és Menekültügyi Bizottság, stb.), **nem-kormányzati** (Amnesty International, Human Rights Watch, Emberi Jogi Szervezetek Nemzetközi Szövetsége /FIDH/, Kínzásellenes Világszervezet /OMCT/, Svájci Menekülteket Segítő Szervezet /OSAR/, stb.) és **médiaforrások** (BBC, CNN, AFP, Reuters, stb.). Az információközlő jellege önmagában nem mond semmit az információ minőségéről, mindazonáltal jelentősen befolyásolja a forrás nézőpontját és mandátumát.

Megkülönböztethetők ún. **elsődleges és másodlagos források**. Az elsődleges források alapvetően saját maguk szerzik be az információkat helyszíni kutatások eredményeként (pl. Amnesty International), míg a másodlagos források más források által közölt információkat gyűjtnek össze és közölnek (pl. Brit Belügyminisztérium). A források egy jelentős része ún. **vegyes forrás**, tehát mind elsődleges, mind másodlagos információkat közölnek (pl. USA Külügyminisztérium). Célszerű törekedni az elsődleges források minél szélesebb körű használatára, ugyanis minél több „kézen” megy át az információ, annál nagyobb a torzulás esélye.

A források túlnyomó többsége **angol nyelven** közöl információkat, ezért angol nyelvtudás hiányában nem biztosítható az országinformáció 80-90%-hoz való hozzáférés. Jelentős még a francia illetve német nyelven közölt országinformáció, és egyes régiók esetében hasznos lehet az orosz vagy spanyol nyelv ismerete is.

VI. Összegzés

Az elmúlt években a nemzetközi menedékjogi gyakorlat fejlődése és az információs forradalom következtében az országinformáció a menekültügyi döntéshozatal egyik legfontosabb tényezőjévé lépett elő, melynek megerősítő vagy megkérdőjelező jellege az Európában benyújtott menedékjogi kérelmek jelentős részének elbírálásakor döntő jelentőségűnek bizonyul. Felismerve ezt, kialakultak a magas színvonalú országinformáció-kutatás és -felhasználás nemzetközileg elismert normái és számos törekvés tapasztalható európai uniós szinten is a vonatkozó tagállami gyakorlatok közelítésére, hosszú távon akár egységesítésére is.

A fentiek rövid ízelítőt nyújtanak a menekültügyi országinformáció-kutatás legfontosabb szakmai kérdéseiből. A téma vagy egy e témában tartandó szakmai képzés iránt érdeklődő olvasók számára további felvilágosítás nyújt a szerző (gabor.gyulai@helsinki.hu, tel/fax: +36 1 321 4141), aki a Magyar Helsinki Bizottság menekültügyi információs tanácsadója és a COI Network and e-Training európai projekt nemzetközi képzőcsapatának tagja.